

Preek op Goede Vrijdag

Thema: God houdt alles, zelfs het ergste kwaad, in zijn hand.

Orde van dienst

Voorzang: Psalm 61,1.2.3

Votum en Groet

Zingen: Psalm 61,4.5

Gebed om het licht van de Geest

Schriftlezingen: Jesaja 50,4-6 en Johannes 18,26-19,16

Zingen: Psalm 22,1.5

Verkondiging van Johannes 19,11^a

Zingen: Gezang 182 (beurtzang)

Dankzegging en voorbeden

Collecte

Geloofsbelijdenis

Zingen: Gezang 477

Zegen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Wat kan het leven ondoorzichtig zijn.

Hoe komt het dat de dingen gebeuren, zoals ze gebeuren?

Waarom loopt het zo?

Waar loopt het allemaal op uit?

Wie of wat zit er achter?

Welke lijn zit er in?

Of is er helemaal geen sprake van een bepaalde lijn?

Is het leven gewoon één grote chaos?

Als christenen geloven we dat die lijn er wel degelijk is.

We geloven immers in de hand van God die ons leven leidt.

De ordenende hand van onze Vader in de hemel.

We geloven dat Hij een plan heeft voor ons persoonlijk leven en voor de geschiedenis van de wereld.

We gelóven het.

Maar dat maakt alles nog niet doorzichtiger.

Integendeel!

Dan wordt het soms pas echt moeilijk.

Want waar kunnen we die hand van de Vader aanwijzen?

Wat moeten we aan Hem toeschrijven en wat beslist niet?

Hoe kunnen vooral de vreselijke dingen passen in zijn plan?

Meestal krijgen we geen bevredigend antwoord op zulke vragen.

We tasten zo vaak in het duister.

Maar het evangelie van Goede Vrijdag laat in die duisternis een lichtstraal vallen.

Nee, door die lichtstraal wordt niet ieders persoonlijk levenslot plotseling doorzichtig, zodat we weten hoe alles in elkaar steekt.

Maar dat levenslot komt mét alle donkerheid, mét alle onopgeloste vragen wel in een vertroostend licht te staan.

Met name dit woord van Jezus tot Pilatus kan zo'n licht in ons hart onsteken.

Dat woord over de macht, die aan de stadhouder van boven gegeven is.

Dat woord maakt ons duidelijk hoe God handelt.

Hoe God uiterst actief is, juist daar waar Hij voor ons menselijk oog volkomen afwezig lijkt te zijn.

In de geschiedenis van Jezus' lijden en dood lijken vooral ménsen actief.

De weg naar het kruis is een aaneenschakeling van daden van ménsen.

Allereerst de discipelen die Hem in de steek laten, verloochenen, verraden.
Dan de Joodse leiders, die Hem berechten en veroordelen.
En het volk dat zich Jezus voelt bedrogen en daarom alleen het kruis nog goed genoeg vindt voor die scherts-Messias.
Tenslotte Pilatus, die tegen beter weten in de wil van het volk uitvoert.
Oppervlakkig bezien is handelen van mensen de oorzaak van Jezus' dood.
We lezen van acties, plannen, vergaderingen, intriges, één samenspel van krachten – met als resultaat het kruis.

En dan speelt ook het toeval nog een grote rol.
Want normaal gesproken had Jezus helemaal nooit voor Pilatus' rechtbank moeten verschijnen.
Normaal gesproken had Jezus zelfs nooit aan het kruis moeten hangen.
Als alles was gegaan volgens de regels was het heel anders gelopen.
U weet wat de beschuldiging tegen Jezus was: *Hij heeft God gelasterd.*
Maar op die misdaad stond in de wet van Mozes een heel andere straf.
Een Godslasteraar moest worden gedood door steniging.
Zo schreef het eigen Joodse recht dat voor.

Maar wat doet het Sanhedrin?
Die speelt Jezus in handen van Pilatus en het Romeinse recht.
Waarom?
Waarom voltrekt de Hoge Raad niet zelf aan Jezus de doodstraf?
Dat zou Pilatus veel liever zijn geweest.
Berecht Hem maar volgens uw eigen wetten, zei hij tegen de leiders.
Maar ze reageerden: *Het is ons niet geoorloofd iemand ter dood te brengen.*
Sommige uitleggers denken dat de Joden van de Romeinen geen bevoegdheid hadden om hun misdadigers te executeren.
Maar een paar maanden later zien ze er kennelijk geen been om Stefanus wel te stenigen.

De zaak is echter deze.
Zolang de Joodse rechtsspraak niet indruiste tegen de belangen van het Romeinse Rijk mochten de Joden best hun eigen volksgenoten naar eigen wetten berechten.
En Pilatus zei: *Doe dat ook alsjeblieft! Dan ben ik er af!*
Maar dan zeggen de Joden: *Nee, dat is ons onmogelijk!*
Waarom?
Omdat hun éigen wetten hun die ruimte niet bieden.
Op die bewuste vrijdag laat hun eigen wet hun niet toe Jezus ter dood te brengen.
Ze hadden nl. een rechtsregel dat een ter dood veroordeelde pas een dag ná het doodsvonniss mocht worden terechtgesteld.
Jezus kon dus wel op die vrijdag worden veroordeeld, maar dan had de straf op zaterdag plaats moeten vinden.
Dus op de sabbat.

Maar ja, die sabbat – dat weet u – die is de Joodse leiders heilig.
Wat hebben ze het juist over de sabbat niet vaak met Jezus aan de stok gehad.
Jezus rommelde in hun ogen maar wat aan met de sabbat.
Hij genas op sabbat mensen, die evengoed een dag later genezen konden worden.
En het derde Hem niets dat zijn volgelingen sabbatsregels overtraden.
Nou, maar zij – de leiders van Gods volk – weten hoe het hoort.
Zij weten wat God op sabbat van hen vraagt.
Nee, nee, geen executie op sabbat.
Dat kunnen ze tegenover God niet verantwoorden.

Maar ja, dat brengt hen wel in moeilijkheden.
Want nu moeten ze een hele week wachten.
Want op deze sabbat begint immers de Paasweek.
En natuurlijk zijn al de dagen van die week te heilig voor een executie.

Maar om Jezus nu nog een hele week vast te houden – dát lokt de heren van het Sanhedrin ook niet echt aan. Veel te riskant met het oog op het volk, dat wel eens in verzet kan komen tegen het doodvonnis van de geliefde rabbi uit Nazareth.
In een week kan té veel gebeuren.

Maar Israëls wijzen weten er wel wat op.
Want hun Joodse wetten gelden natuurlijk niet voor die heiden Pilatus.
Dus spannen ze hem voor hun karretje.
Laat die onbesneden heidenhond het vonnis maar vellen en de straf uitvoeren, die zij Jezus gunnen.
Mogen ze ook eens voordeel hebben van de gehate bezetter?

En zo komt Jezus voor de rechterstoel van Pilatus terecht.
Schijnbaar volkomen toevallig.
Het lijkt een onvoorziene samenloop van omstandigheden dat Pilatus, duidelijk tegen wil en dank, zijn partij moet meespelen in de samenzwering van de Joden tegen het leven van de Christus.

En zo lijken menselijk handelen èn toeval de gang van zaken volledig te bepalen.
Mensen maken plannen.
Mensen worden meegezogen in een golf van haat en moordlust.
Gebeurtenissen rijen zich aaneen in onvermijdelijke samenhang.
Het één vloeit uit het ander voort.
Menselijk handelen en toeval – waar is Gods hand aan te wijzen?
Is de Christus niet volledig uitgeleverd, overgegeven aan de willekeur der mensen en hun mateloze vijandschap?

En daar staat Jezus dan voor Pilatus – speelbal van het lot.
En Hij laat met zich sollen zonder verweer.
Hij toont geen enkel teken van verzet.
En als Jezus op een bepaalde vraag van de stadhouder er het zwijgen toe doet, raakt Pilatus geïrriteerd.
Doet hij zijn best om Jezus zijn vrijheid terug te geven en dan werkt die vermaledijde Jood helemaal niet mee.
Beseft die kerel wel dat hij als stadhouder zijn leven kan maken of breken?
Zeg, wil je wel eens even bedenken dat het van mij afhangt of je je vrijheid terug krijgt of dat je aan het kruis komt te hangen?

Nou weten wij de afloop van dit proces.
En wij weten dus dat dit pure grootspraak van Pilatus is geweest.
Binnen een kwartier bezwijkt hij tandenknarsend onder de druk die de Joden op hem uitoefenen.
Hij kan niet tegen hen op.
Juist zijn verlangen om de macht in handen te houden, maakt hem machteloos tegenover het volk.
Wat hij zegt tegen Jezus zijn volkomen lege woorden.

En Jezus, die de mensen kent, heeft Pilatus vast en zeker door gehad.
Maar Jezus valt Pilatus hier niet op aan.
Integendeel, Hij geeft Pilatus gelijk.
Jezus erkent dat Pilatus macht over Hem heeft.

Maar tegelijk brengt Jezus heel subtiel een nuance aan.
Want de macht, die Pilatus heeft, is alleen een macht tegen Jezus.
Het is een macht tegen de Christus, niet vóór Hem.
Pilatus zal Jezus niet de vrijheid geven.
Pilatus zal Jezus niet tegen zijn vijanden beschermen, maar Hem aan het kruis brengen.

En waarom?
Omdat Pilatus dit uit vrije wil besluit?
Of omdat de Joden hem daartoe dwingen?
Dat laatste speelt zeker een grote rol.

Maar dat is niet het belangrijkste.

Nee, de macht waarmee Pilatus Jezus naar het kruis verwijst is hem gegeven van Boven.

Jezus weet hoe Pilatus niets minder is dan een werktuig in Gods hand om Hem de dood aan te doen.

Dit woord van Jezus tot Pilatus zet als een bliksemstraal heel deze geschiedenis in een wonderlijk licht.

Bij dat licht blijkt er in de gebeurtenissen van die dag van toeval allerminst sprake te zijn.

En wat met Jezus gebeurt is ook niet afdoende te verklaren uit alles wat mensen met Hem hebben gedaan.

O ja, mensen zijn ten volle verantwoordelijk voor het lijden en de dood van Jezus.

Christus wijst die verantwoordelijkheid ook duidelijk aan als Hij spreekt over de zonde van de Joden, die Hem in handen van Pilatus hebben gespeeld.

Menselijke willekeur en verbitterde vijandschap zijn duidelijk aan te wijzen.

Maar die vijandschap en willekeur is niet het laatste en beslissende woord dat over Jezus' lijden en dood te zeggen valt.

Jezus zelf weet er meer van te zeggen.

Hij wijst in zijn woord tot Pilatus op een ándere lijn, die lijn van het menselijk handelen kruist of volgt – ik weet eigenlijk niet precies hoe ik dat formuleren moet.

Het is de hand van Góð, die alle actie omsluit, alle gebeurtenissen stuurt.

De hand van Góð!

Jezus is zich daarvan bewust.

Hij onderkent die hand van God ook in alles wat er met Hem gebeurt.

Ja, juist daar waar het doen en laten van mensen schijnbaar ongeremd voortgaat tot in de kruisdood – juist wanneer het toeval overmachtig schijnt – juist dan weet Jezus van de hand van God actief.

Zo heeft de Geest het later ook aan Petrus geopenbaard als hij op de Pinksterdag tegen de Joden zegt: *Deze Jezus, naar de bepáalde raad en voorkennis van Góð uitgeleverd, hebt ú door de handen van wetteloze mensen aan het kruis genageld en gedood.*

God begint niet pas te handelen in de opwekking van Christus uit de dood.

Maar het kruis is, naast mensenwerk, ook voluit werk van God.

En nog niet eens zo dat God zich teruggetrokken heeft om het te láten gebeuren.

Nee, Jezus spreekt over de macht tégen Hem, die Pilatus van Boven, van God, ontvangen heeft.

Die macht is hem door God bewust in handen gegéven.

Alles wat Pilatus doet en alles wat de Joden doen staat in het licht van wat Góð doet.

Pilatus en de Joden hebben elkaar gevonden om te doen alles wat van tevoren in Gods plan was vastgesteld, dat er zou gebeuren.

Zo heeft de hand van God alle menselijke actie en alle gebeurtenissen vanaf het begin tot het einde bestuurd en beheerst.

En Jezus heeft het geweten.

Hij wist dat al sinds lange tijd.

Hij heeft in alle uren van zijn leven die hand van Vader gezien en erkend.

Hij wist van tevoren langs welke stations de weg van het lijden Hem zou voeren.

Meer dan eens had Hij tot zijn volgelingen gezegd: *De Zoon des mensen zal worden overgeleverd aan de overpriesters en Schriftgeleerden en zij zullen Hem ter dood veroordelen. En zij zullen Hem overleveren aan de heidenen.*

Toevallig dat Jezus voor Pilatus staat?

O nee, Jezus heeft het voorzien.

Hij heeft geweten dat zijn einde komen zou in die week voor het Pascha.

Alle pogingen om Jezus eerder te doden door steniging waren mislukt.

Zijn uur was nóg niet gekomen.

Maar Jezus hield zijn blik gericht op de wijzers van de klok, die langzaam verder schoven naar het werkelijke uur van zijn lijden en dood.

Jezus wist dat in heel zijn gang naar het kruis geen moment van toevalligheid aanwezig was.

Alles had zijn bepaalde plaats en zijn bepaald moment.

Bepaald door God.

En dit weten – dat Gó d door alles heen Zíjn plan uitvoert, dát is voor Jezus ook het zwaarste lijden geweest. Natuurlijk heeft het Hem pijn gedaan hoe de Joodse leiders Hem haatten. Het verraad van Judas en de verloochening van Petrus hebben Hem diep gewond. Ook de slappe houding van Pilatus heeft Hem bezeerd. Maar het zwaarst te dragen was het weten van de macht áchter Pilatus.

Straks laat Pilatus de rechterstoel naar buiten dragen.
Zo komt Pilatus de Joden letterlijk tegemoet.
Dat doet hij om de Joodse wetten te ontzien.
Omdat er een heilig feest van bevrijding gevierd gaat worden mogen de Joden niet naar binnen bij een heidenhond.
Dan zouden ze het feest niet zuiver kunnen vieren.

En dan klinkt onder de open hemel het doodvonnis tegen Jezus.
En Jezus weet dat God in de hemel daarboven instemmend knikt.
Uit de mond van Pilatus klinkt dan de stem van de wereldlijke overheid, die Jezus zelf erkende als de wettige overheid.
Als de overheid, door God in Palestina aangesteld om in zijn heilige dienst het zwaard te dragen en de rechterlijke macht uit te oefenen.
Jezus ziet die overheid als dienaar van God voor ons welzijn, zoals Paulus daar later over schrijft in Romeinen 13.
Dienares van God voor ons welzijn, aangesteld als wreekster van het kwaad.
En als Pilatus vonnis velt – en wat is dat menselijk gezien onrechtvaardig en corrupt; maar als Pilatus vonnis velt, dan weet Jezus dat de rechterlijke macht van Gó d gesproken heeft – ja, voor ons welzijn.
Het is God zelf die Jezus vonnist.
Jezus moet hangen.
Van het Sanhedrin.
Van het volk.
Maar ook van God.
Pilatus heeft tot het laatste toe Jezus' onschuld volgehouden.
Maar hij weet niet dat God Jezus tot schuld en zonde – tot ónze schuld en tot ónze zonde heeft gemáákt.

Wonderlijk allemaal!
Hoe onbegrijpelijk!
Hoe vol tegenstrijdigheden, die wij in ons denken niet kunnen verzoenen.
Maar vooral, wat troostend voor ons.
Onze Catechismus heeft deze troost vrijwel onverbeterlijk verwoord in Zondag 15: *Christus is onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld om ons daarmee te bevrijden van het strenge oordeel van God, dat over ons komen zou.*
Door de wettige overheid, als Gods dienaar aangesteld om het kwaad te wreken, is hete kwaad dat we tegen God bedreven hebben in Christus veroordeeld.

En nu is er voor ons geen veroordeling meer!
Nu is er voor ieder die Christus gelooft geen veroordeling meer!
We kunnen rustig voor Gods rechtbank verschijnen als Hij ons roept.
Het proces tegen ons heeft al plaats gevonden.
Het is aanhangig geweest onder de wereldlijke rechter Pontius Pilatus.
Als dienaar van de hoogste God spreekt hij het vonnis uit, dat ons vrijheid en eeuwig leven garandeert.
Deze macht is door God aan Pilatus gegeven, voor ons welzijn.

Vindt u niet dat dit woord van Pilatus een troostend licht werpt op ons levenslot?
Hoe drukkend en zwaar kan dat zijn.
Benauwend en ondoorzichtig.
Hoe komt het dat de dingen gebeuren zoals ze gebeuren?
Waaróm gaat het, zoals het gaat?
Welke lijn valt er in te ontdekken?

Waar is de hand van God?

Verstikkende vragen!

Vragen waarop we geen concrete antwoorden krijgen.

Maar sinds Goede Vrijdag is één ding zeker: de hand van God is vóór ieder, die op Christus vertrouwt.

Op Goede Vrijdag keert zich Gods macht tégen Christus.

Maar juist daarom keert Gods macht zich nooit meer tegen hen voor wie Hij stierf.

Want God keert zich juist tégen Jezus, omdat Hij vóór ons is.

En als God vóór ons is, wie of wat zal dan nog tegen ons zijn?

Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons met Hem ook niet alle dingen schenken?

Hij kan en wil en zal in nood, zelfs bij het naderen van de dood, volkomen uitkomst geven.

Niet pas met Pasen, maar al op Goede Vrijdag laat God zich kennen als de Almachtige, die alles wat gebeurt stevig in handen houdt.

God voert met macht en majesteit zijn plannen uit.

Zelfs het ergste kwaad – de vijandschap tegen zijn Zoon – laat Hij meewerken tot het grootste goed: de verzoening van zondaars met Hem en hun eeuwig welzijn.

Broeders en zusters – en vooral u die hoe dan ook zwaar moet lijden, gelooft dat Gods hand werkelijk hándelend over uw leven is uitgestrekt, bij machte om ook het ergste kwaad te veranderen in het goede en ook de zwaarste druk om te zetten in geluk.

Er blijft altijd reden om te zingen.

Nee, niet overmoedig en vol bravoure.

Misschien wel met een dichtgeknepen keel en tranen in de ogen.

Maar dan toch te zingen:

Wat kan ons schaden, wat van u scheiden,

Liefde die ons heeft liefgehad? Niets is ten kwade, wat wij ook lijden,

Gij houdt ons bij de hand gevat.

Gij onze Here, doet triomferen, die naar U heten en in U weten,

dat we Gods kinderen zijn. Halleluja!

AMEN.